

No.Φ09222/4266

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΥΠΟΥΡΓΩΝ

Ψήφισμα CM/ResDH(2011)217¹

Εκτέλεση των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου

Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Α., Α. και άλλοι, V. ΑΕ, Ε. και Μ. και Σία Μ.Α., Ι. ΑΒΕΕ, Κ. ΑΕ και

άλλοι, Ο.Α.Μ. ΑΕ, Ο., και Ζ. κατά της Ελλάδας

(βλ. λεπτομέρειες στο Παράρτημα)

Η Επιτροπή Υπουργών, βάσει των όρων του Άρθρου 46, παράγραφος 2, της Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η οποία προβλέπει ότι η Επιτροπή εποπτεύει την εκτέλεση οριστικών αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (εφεξής αποκαλούμενα “Σύμβαση” και “Δικαστήριο”),

Αναφερόμενη στις αποφάσεις που διαβιβάστηκαν από το Δικαστήριο στην Επιτροπή μόλις κατέστησαν οριστικές,

Υπενθυμίζοντας ότι οι παραβιάσεις της Σύμβασης που διαπίστωσε το Δικαστήριο στις υποθέσεις αυτές αφορούν το δικαίωμα των προσφευγόντων στην ειρηνική απόλαυση των περιουσιών τους στο πλαίσιο διαδικασίας απαλλοτρίωσης γαιών (παραβιάσεις του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου Νο.1) (βλ. λεπτομέρειες στο Παράρτημα),

Αφού κάλεσε την κυβέρνηση του εναγόμενου κράτους να ενημερώσει την Επιτροπή σχετικά με τα μέτρα που έλαβε προκειμένου να εκπληρώσει την υποχρέωσή της σύμφωνα με το Άρθρο 46, παράγραφος 1, της Σύμβασης να συμμορφώνεται προς τις αποφάσεις,

¹ Υιοθετήθηκε από την Επιτροπή Υπουργών στις 2 Δεκεμβρίου 2011 κατά την 1128η Συνεδρίαση των Αναπληρωτών Υπουργών.

Αφού εξέτασε τα στοιχεία που παρείχε η κυβέρνηση σύμφωνα με τους Κανόνες της Επιτροπής για την εφαρμογή του Άρθρου 46, παράγραφος 2, της Σύμβασης,

Αφού πείστηκε ότι το εναγόμενο κράτος κατέβαλε στους προσφεύγοντες τη δίκαιη ικανοποίηση που προέβλεπαν οι αποφάσεις (βλ. λεπτομέρειες στο Παράρτημα),

Υπενθυμίζοντας ότι η διαπίστωση παραβιάσεων από το Δικαστήριο απαιτεί, επιπλέον της καταβολής της δίκαιης αποζημίωσης που επιδίκασε το Δικαστήριο στις αποφάσεις του, την υιοθέτηση από το εναγόμενο κράτος, όπου αρμόζει:

- ειδικών μέτρων προκειμένου να μην επαναληφθούν παραβιάσεις και να εξαλειφθούν οι συνέπειές τους έτσι ώστε να επιτευχθεί κατά το δυνατόν *restitution in integrum*, και
- γενικών μέτρων για την πρόληψη παρόμοιων παραβιάσεων.

ΔΗΛΩΝΕΙ, αφού εξέτασε τα μέτρα που έλαβε το εναγόμενο κράτος (βλ. Παράρτημα), ότι άσκησε τις λειτουργίες του σύμφωνα με το Άρθρο 46, παράγραφος 2, της Σύμβασης στις υποθέσεις αυτές, και ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ να κλείσει την εξέταση των υποθέσεων αυτών.

Παράρτημα του Ψηφίσματος CM/ResDH(2011)217

Στοιχεία για τα μέτρα συμμόρφωσης προς τις αποφάσεις στις υποθέσεις

A., A. και άλλοι, V. AE, E. και M. και Σία M.A., I. ABEE, K. AE και

άλλοι, O.Λ.Μ. AE, O., και Z. κατά της Ελλάδας

Εισαγωγική περίληψη υπόθεσης

Οι υποθέσεις αφορούν διάφορες παραβιάσεις του δικαιώματος των προσφευγόντων στην ειρηνική απόλαυση των περιουσιών τους στο πλαίσιο διαδικασιών απαλλοτρίωσης γαιών.

Ειδικότερα, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο επεσήμανε τις ακόλουθες αδυναμίες:

α) έλλειψη διαδικασίας που θα μπορούσε να περιλαμβάνει συνολική εκτίμηση των συνεπειών μιας απαλλοτρίωσης (υποθέσεις A., V. AE, E. και M. και Σία M.A., I. ABEE, K. AE και άλλοι, O.Λ.Μ. AE),

β) αν και, σύμφωνα με προηγούμενη νομολογία του Δικαστηρίου (υποθέσεις T. και K.), το τεκμήριο ότι το όφελος που απορρέει από οδικές βελτιώσεις αποτελούσε επαρκή αποζημίωση για την απαλλοτρίωση παρακείμενων ιδιοκτησιών δεν ήταν πλέον αμάχητο. Δεν υπήρξε σημαντική βελτίωση στο σύστημα αποζημίωσης κτηματιών σε τέτοιες περιπτώσεις, λόγω των πολλών διαδικασιών για τη λήψη πλήρους αποζημίωσης (υποθέσεις A., V. AE, E. και M. και Σία M.A., I. ABEE, K. AE και άλλοι, O.Λ.Μ. AE),

γ) δεν επιδικάστηκε ιδιαίτερη αποζημίωση σε σχέση με την υποτίμηση της αξίας του μη απαλλοτριωθέντος τμήματος της ιδιοκτησίας λόγω των έργων που εκτελέστηκαν (υποθέσεις A. και άλλων, και O.),

δ) παράλειψη επανεκτίμησης της επιδικασθείσας αποζημίωσης προκειμένου να ληφθεί υπ' όψιν η υποτίμηση που προκλήθηκε από το μεγάλο διάστημα που μεσολάβησε μεταξύ της προσωρινής εκτίμησης και της οριστικής εκτίμησης (υπόθεση Z.),

ε) περιορισμοί ως προς το ποσό που αποδίδεται για νομικές δαπάνες (υπόθεση A.) (παραβιάσεις του Άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου Νο.1).

I. Καταβολή δίκαιης ικανοποίησης και ειδικά μέτρα

α) Λεπτομέρειες δίκαιης ικανοποίησης

Όνομα και αριθμός αίτησης	Απόφαση της	Οριστική στις	Μη ηθική βλάβη	Ηθική βλάβη	Δικαστικά έξοδα	Σύνολο
A. (50824/99)	19.09.2002	21.05.2003	-	20.000 ευρώ	20.000 ευρώ	40.000 ευρώ
Κατεβλήθησαν στις 11.08.2003						
A. και άλλοι (2531/02)	09.02.2006	09.05.2006	181.300 ευρώ		2.289 ευρώ	183.589 ευρώ
Κατεβλήθησαν στις 16.05.2006						
B. ΑΕ (61582/00)	09.10.2003	09.01.2004	-	-	-	
E. & M. & Σία Μ.Α. (55794/00)	10.07.2003	10.10.2003	20.000 ευρώ		-	20.000 ευρώ
Κατεβλήθησαν στις 30.01.2004						
I. ABEE (58642/00)	10.07.2003	10.10.2003	-	-	-	
K. ΑΕ και άλλοι (58634/00)	10.07.2003	10.10.2003	-	-	-	
O. Λ. Μ. ΑΕ (73836/01)	18.01.2005	18.04.2005	10.000 ευρώ		587 ευρώ	10.587 ευρώ
Κατεβλήθησαν στις 06.07.2005						
O. (32730/03)	24.11.2005	24.02.2006				
Z. (17305/02)	13.07.2006	11.12.2006	40.000 ευρώ		3.000 ευρώ	43.000 ευρώ
Κατεβλήθησαν στις 23.03.2007						

Η δίκαιη ικανοποίηση καταβλήθηκε υπό συνθήκες προφανώς αποδεκτές από τους προσφεύγοντες.

β) Ειδικά μέτρα

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο επιδίκασε δίκαιη ικανοποίηση στους προσφεύγοντες που τη ζήτησαν. Στις υποθέσεις B., I. ABEE, K. ΑΕ και άλλοι και O., το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έκρινε ότι δεν ήταν απαραίτητη η επιδίκαση δίκαιης ικανοποίησης για μη ηθική βλάβη, καθώς οι προσφεύγοντες δεν υπέβαλε, ή δεν υπέβαλαν δεόντως σχετική αξίωση.

Η διαδικασία που ξεκίνησαν ορισμένοι από τους προσφεύγοντες στην υπόθεση Α. κατά της απόφασης 362/2004 του Εφετείου Θεσσαλονίκης, η οποία επιδίκασε στους προσφεύγοντες ποσό 457.435 ευρώ εντόκως, έκλεισε με την απόφαση 54/2006 του Αρείου Πάγου, η οποία απέρριψε την έφεση ως απαράδεκτη. Στην υπόθεση Α. και άλλοι, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο επιδίκασε στους προσφεύγοντες δίκαιη ικανοποίηση που κάλυπτε τη μη ηθική βλάβη τους. Επίσης, τρεις από τους προσφεύγοντες έλαβαν αποζημίωση από τα εθνικά δικαστήρια για το γεγονός ότι δεν μπορούν πλέον να κτίσουν στο μη απαλλοτριωθέν τμήμα της γης μετά το διαχωρισμό της.

Συνεπώς, δεν κρίθηκε απαραίτητη η λήψη άλλων ειδικών μέτρων από την Επιτροπή Υπουργών.

II. Γενικά μέτρα

Υιοθετήθηκαν εκτεταμένες νομοθετικές αλλαγές. Η νομολογία του Αρείου Πάγου είναι τώρα σύμφωνα προς τις απαιτήσεις του Δικαστηρίου. Ειδικότερα:

1) Αναθεώρηση του νόμου περί απαλλοτριώσεων: Υιοθετήθηκε νέος Κώδικας Απαλλοτριώσεων (Ν.2882/2001, όπως τροποποιήθηκε από το Ν.2985/2002 και το Άρθρο 33 του Ν.2971/2001) μετά τις παρούσες αποφάσεις, ο οποίος προβλέπει αυστηρές προθεσμίες στις διαδικασίες και τη δυνατότητα πρόσθετης αποζημίωσης σε περιπτώσεις καθυστέρησης. Ο νέος Κώδικας προβλέπει επίσης ότι το τεκμήριο ότι το όφελος που απορρέει από οδικές βελτιώσεις αποτελεί επαρκή αποζημίωση για την απαλλοτρίωση παρακείμενων ιδιοκτησιών δεν ήταν πλέον αμάχητο. Επίσης, τα δικαστικά έξοδα σε διαδικασίες απαλλοτριώσεων τώρα εμπίπτουν στις υποχρεώσεις του κράτους και δεν θεωρούνται πλέον μέρος της αποζημίωσης λόγω απαλλοτρίωσης.

2) Εξέλιξη της εγχώριας νομολογίας περί απαλλοτριώσεων: Ο Άρειος Πάγος, σε αρκετές αποφάσεις από το 2004 έως σήμερα, έχει ευθυγραμμιστεί με τα πορίσματα του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου (από την

απόφαση 10/2004 του Αρείου Πάγου που τώρα αποτελεί πάγια νομολογία, βλ. αποφάσεις 781/2010, 591/2009):

(i) σχετικά με την απαίτηση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου να γίνεται συνολική αποτίμηση των συνεπειών μιας απαλλοτριώσης, ένα δικαστήριο είναι τώρα αρμόδιο να αποφασίζει, στην ίδια διαδικασία, για τα εξής θέματα:

- το συνολικό ποσό αποζημίωσης που επιδικάζεται για την αξία της απαλλοτριωθείσας γης (βλ. Ολομέλεια Αρείου Πάγου 10/2004, καθώς και αποφάσεις 1060/2008, 627/2007, 641/2004),
- την επιδίκαση αποζημίωσης για την υποτίμηση μη απαλλοτριωθείσας γης (βλ. Ολομέλεια Αρείου Πάγου 31/2005, καθώς και αποφάσεις 431/2008, 1054/2008, 2/2007, Εφετείο Αθηνών 2472/2005, 1333/2005),
- την αναγνώριση της ιδιότητας του ιδιοκτήτη,
- το ερώτημα εάν ο ιδιοκτήτης παρακείμενου σε νέα οδό ακινήτου ωφελείται ή όχι από την κατασκευή του,
- το ποσό που επιδικάζεται για δικαστικά έξοδα. Αυτά εκτιμώνται σε ποσοστό έως 4% της αποζημίωσης που επιδικάζεται για την απαλλοτρίωση και δεν περιορίζονται πλέον σε πάγιο ποσό.

(ii) Η προηγούμενη νομολογία του Αρείου Πάγου, σύμφωνα με την οποία οι ιδιοκτήτες δεν λάμβαναν ειδική αποζημίωση για την υποτίμηση της αξίας μη απαλλοτριωμένων ιδιοκτησιών που απέρρεαν από τα έργα, έχει εγκαταλειφθεί εντελώς. Τα δικαστήρια επιδικάζουν τώρα πλήρη αποζημίωση για την πτυχή αυτή, ακόμη και εάν το μη απαλλοτριωθέν τμήμα είναι πολύ μικρό (βλ. Άρειος Πάγος, απόφαση 31/2005 και στη συνέχεια πάγια νομολογία, π.χ. αποφάσεις Αρείου Πάγου 389/2009, 985/2009, 1425/2009, 1681/2009).

(iii) Το τροποποιηθέν Άρθρο 13§1 του Ν.2971/2001 προβλέπει ότι εάν η ακροαματική διαδικασία για την οριστική επιδίκαση αποζημίωσης λαμβάνει χώρα σε διάστημα μεγαλύτερο του ενός έτους από την ακροαματική διαδικασία για την προσωρινή επιδίκαση, λαμβάνεται υπ' όψιν κατά την

επιδίκαση αποζημίωσης η αξία της απαλλοτριωθείσας γης κατά το χρόνο εκδίκασης της οριστικής αποζημίωσης. Αυτή η διάταξη υποστηρίζεται από την πάγια νομολογία, καθώς και τα πορίσματα του Δικαστηρίου (Άρειος Πάγος 721/2009, 997/2009).

3) Δημοσίευση και διασπορά: Οι αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, μεταφρασμένες στα ελληνικά, στάλθηκαν από το Υπουργείο Δικαιοσύνης στις αρμόδιες δικαστικές αρχές και είναι διαθέσιμες στο δικτυακό τόπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (www.nsk.gr).

4) Πρόσφατη σχετική νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου: Στην πρόσφατη απόφασή του Z. κατά Ελλάδα (No.52283/08 από 04.10.2011), το Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή, η οποία ασκήθηκε από αρκετούς προσφεύγοντες, οι οποίοι ήταν οι ίδιοι προσφεύγοντες στην υπόθεση A., ως απαράδεκτη σύμφωνα με το Άρθρο 35 παρ.2β της Σύμβασης (προσφυγή ουσιαστικά όμοια με προσφυγή που έχει προηγουμένως εξετασθεί από το Δικαστήριο ή έχει ήδη υποβληθεί σε άλλη διεθνή διαδικασία που διερευνά ή επιλύει διαφορές και εφ' όσον δεν περιέχει νέα στοιχεία). Ειδικότερα, το Δικαστήριο σημείωσε ότι, στην υπόθεση A., είχε διαπιστώσει παραβίαση του Άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου No.1 για τους εξής λόγους: (1) το τεκμήριο ότι το όφελος για τους ιδιοκτήτες απαλλοτριωθείσας ιδιοκτησίας παρακείμενης σε κατασκευασμένη οδό αποτελούσε επαρκή αποζημίωση για την απαλλοτρίωση, (2) τις πολλαπλές διαδικασίες που ήταν απαραίτητες για την είσπραξη αποζημίωσης που αντιστοιχεί σε δίκαιη αξία του ακινήτου, και (3) περιορισμούς που επιβάλλονται στην απόδοση δικαστικών εξόδων. Το Δικαστήριο στη συνέχεια έκρινε ότι ο Άρειος Πάγος, στην απόφαση 10-11/2004, που εκδόθηκε σε διαφορετική υπόθεση από αυτή των προσφευγόντων, συμμορφώθηκε προς αυτές τις τρεις πτυχές που επισημάνθηκαν στην υπόθεση A.

III. Συμπεράσματα του εναγόμενου κράτους

Η κυβέρνηση θεωρεί δεν απαιτούνται ειδικά μέτρα πλην της καταβολής της δίκαιης ικανοποίησης, ότι τα γενικά μέτρα που υιοθετήθηκαν θα εμποδίσουν παραβιάσεις παρόμοιες με αυτές που διαπιστώθηκαν στη

συγκεκριμένη ομάδα υποθέσεων και ότι, από αυτή την άποψη, η Ελλάδα εκπλήρωσε έτσι τις υποχρεώσεις της βάσει του Άρθρου 46, παράγραφος 1, της Σύμβασης.

Αθήνα, 02.07.2012

Ακριβής μετάφραση από τα αγγλικά

Η μεταφράστρια Ελένη Δημητρίου